

СТАНОВИЩЕ

17
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Дел. № 19/к.с. 9/2006

Дата 11.12.2006

ВЪВ ВРЪЗКА С НАПРАВЕНОТО ИСКАНЕ НА ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА
НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД,

ЗА

ОБЯВЯВАНЕ НА ПРОТИВОКОНСТИТУЦИОННОСТ НА ПАРАГРАФ 54 ОТ
ПРЕХОДНИТЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ НА ЗАКОНА ЗА
ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА
НАКАЗАНИЯТА (ДВ, бр. 103 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. бр. 86 от 2005
г., в сила от 29.04.2006 г.) НА ОСНОВАНИЕ ЧЛ.149, АЛ.1, Т.2 ОТ
КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, КАКТО И ЗА ОБЯВЯВАНЕ
НА НЕСЪОТВЕТСТВИЕ НА СЪЩАТА РАЗПОРЕДБА С МЕЖДУНАРОДНИ
ДОГОВОРИ, ПО КОИТО БЪЛГАРИЯ Е СТРАНА, НА ОСНОВАНИЕ ЧЛ.149,
АЛ.1, Т.4 ОТ КОНСТИТУЦИЯТА

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Поддържаеме депозираното пред вас искане за обявяване на противоконституционност на параграф 54 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията (ДВ, бр. 103 от 2004 г.) като противоречащ на чл.4, ал.1 и чл.119, ал.1 от Конституцията на Република България и на несъответствие на същата разпоредба, с международни договори, по които България е страна - Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи /чл.7, т.1/ и Международния акт за граждански и политически права /чл.14, т.7 и чл.15, т.1/, по изложените в същото, съображения.

I. ПО ОТНОШЕНИЕ ПРОТИВОКОНСТИТУЦИОННОСТТА НА ПАРАГРАФ 54 ОТ ПРЕХОДНИТЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ НА ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАНИЯТА - чл.149, ал.1, т.2 от Конституцията на Република България.

Предложили сме подробна аргументация, подкрепяща заключението, че правната норма на параграф 54 от ПЗРЗИДЗИН е противоконституционна, поради противоречието ѝ с разпоредбите на чл.4, ал.1 и чл.119, ал.1 от Конституцията.

С посочения параграф законодателят императивно е регламентирал замяната на наказанията "поправителен труд без лишаване от свобода", "задължително заселване" и "лишаване от право на местоживееене в определено населено място",

наложени преди действието на съдържащите се в този закон правни норми, с “пробация” по реда на чл.304 НК /нов чл.306 НК/.

Визираната правна разпоредба на пар.54 от ПЗРЗИДЗИН не е съобразена с основни начала на наказателното материално и процесуално право, които са елемент от установения правов ред в държавата.

Мотивирали сме искането си, изхождайки от позицията, че наказанието е нормативно установена мярка за държавна принуда, налагана от съда на лице извършило престъпление, която се изразява в засягане на неговите права и интереси и е насочена към постигане целите на индивидуалната и генерална превенция, очертани в чл.36 НК. Според нас по вид и съдържание то задължително трябва да е било визирано от закона като елемент на системата от наказателни санкции към момента на извършване на престъпното деяние. Обратно действие може да има само по-благоприятния за дееца наказателен закон. В тази връзка сме изложили доводи за грубо нарушаване на принципа на законоустановеност на наказанието и игнориране на “силата на пресъдено нещо”.

II. ПО ОТНОШЕНИЕ НЕСЪОТВЕТСТВИЕТО НА ПАРАГРАФ 54 ОТ ПРЕХОДНИТЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ НА ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАНИЯТА (ДВ, бр. 103 от 2004 г.) С МЕЖДУНАРОДНИ ДОГОВОРИ, ПО КОИТО БЪЛГАРИЯ Е СТРАНА-чл.149, ал.1, т.4 от Конституцията на Република България.

Поддържаме и заявената позиция, че параграф 54 ПЗРЗИДЗИН е във флагрантно несъответствие с разпоредбите на международното право и международните договори, по които Република България е страна - Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи /чл.7, т.1/ и Международния пакт за граждански и политически права/ чл.15, т.1/, представляващи по силата на чл.5 ал.4 от Конституцията част от обективното ни право с приоритетно значение по отношение на вътрешното законодателство на страната. Съгласно посочената нормативна база, очертана от международните актове, “не може да бъде налагано наказание, по-тежко от това, което е било предвидено за престъпното деяние в момента, когато то е било извършено”. Логическото и систематическо тълкуване на материално-правните норми на чл. 37, вр. чл.42А-чл.43А НК категорично мотивира заключението, че наказателната санкция “пробация”, е по-тежко като вид наказание от отменените – “поправителен труд без лишаване от свобода”, “задължително заселване” и “лишаване от право на местоживеење в определено населено място” като в тази насока считаме за необходимо да изложим и някои допълнителни съображения.

Интерпретацията на наказателната санкция “поправителен труд, без лишаване от свобода”, предвидена в системата наказания, очертана от НК в редакцията на чл. 37 НК, предшествуваша законодателните изменения с ДВ,бр.92/2002 година и ДВ,бр.103/2004 година, сочи само на установено от закона задължително за дееца изменение в трудовия режим, изразяващо се в удръжки от

трудовете възнаграждение от 10% до 25% в полза на държавата за определен срок, така както е постановено по влязлата в сила присъда. Същностните характеристики на визираната наказателна санкция, редът ѝ в изчерпателно градираните по тежест наказания и логиката в уредбата на наказанията в цитираната правна норма обосновават извода, че по своето съдържание и последици поправителният труд е по-леко наказание от пробацията.

Прегледът на правните разпоредби, очертаващи спецификата на наказателните санкции “задължително заселване” и “лишаване от право на местоживеење в определено населено място” сочи, че същите създават ограничения в свободното придвижване на осъдените лица, като първата представлява установяване на осъдения на досегашното му местоживеење или в друго населено място за период от време от една до три години, а втората временно забранява на виновния да живее в определено населено място, без да го лишава от възможността да избере новото си местоживеење. По своето съдържание и обхват двете наказания представляват аналог само на една от възможните пробационни мерки – тази по чл.42А, ал.2, т.3 НК.

Предвидената с измененията на НК /ДВ бр.92/2002 година/, нова наказателна санкция – “пробация” винаги включва съвкупност от мерки /задължителна регистрация по настоящ адрес, задължителни периодични срещи с пробационен служител, ограничения в свободното придвижване, включване в курсове за професионална квалификация и програми за обществено въздействие, поправителен труд и безвъзмезден труд в полза на обществото/, сред които и императивни такива, предвидени в кумулативна даденост - визираните в чл.42А, ал.2, т. 1 и т. 2 НК. Анализът на очертаните параметри и времеви измерения на пробационните мерки дава аргументи в подкрепа на тезата, че пробацията е по-тежко наказание от визираните – “поправителен труд без лишаване от свобода”, “задължително заселване” и “лишаване от право на местоживеење в определено населено място”. Не следва да се игнорира и обстоятелството, че оправомощеният с приложението на пар.54 от ПЗРЗИДЗИН съдебен орган е оторизиран при замяната на определените с влязъл в сила съдебен акт наказания “поправителен труд без лишаване от свобода”, “задължително заселване” и “лишаване от право на местоживеење в определено населено място” да наложи, без никакво законово ограничение, всяка една от предвидените пробационни мерки по чл. 42а, ал. 2, наред със задължителните такива, без да съобразява тяхната адекватност (а те без съмнение са неадекватни) със заменяната санкция като съдържание и сходни характеристики. Неопределена е и основата, върху която ще се реализира преценката на съда по отношение съответността на наложеното ново наказание на обществената опасност на деянието и дееца, с оглед изтеклия период от време от ангажиране наказателната отговорност на подсъдимото лице до реализиране на санкционните последици и реалната възможност да са настъпили съществени промени както в обществено-икономическите условия, така и в статуса на осъдения. Предписаната от параграф 54 от ПЗРЗИДЗИН процедура по чл.304 НПК /нов чл.306 от новия НПК/ поначало е насочена само към преодоляване на пропуски в процесуалната дейност на съда при постановяване на присъдата, а не

към преценка на фактически и правни положения на основата на новонастъпили изменения в нормативната уредба.

Заключението за по-голямата тежест на новата наказателна санкция "пробация" следва и от историческия преглед на законодателните промени в правните норми на чл.25, ал.3 и чл.59, ал.1 НК. Сега действащите правни норми предвиждат при приспадане на наказанията лишаване от свобода и пробация, респективно при зачитане на определена мярка за неотклонение "задържане под стража" или "домашен арест" два дни пробация да се считат за един ден лишаване от свобода, съответно задържане под стража. Сравнителният анализ на този нормативен факт със съдържанието на визираните норми в предходните им редакции /преди внесената промяна с ДВ, бр.103/2004 година/, сочи, че до въвеждането на пробацията три дни поправителен труд са били съответни на един ден лишаване от свобода, респективно задържане под стража, а дори по отношение на останалите две подлежащи на замяна наказателни санкции, предвид тяхната същност и ограничителни последици, подобна възможност изобщо не е визирана.

С оглед на гореизложеното Общото събрание на НК на ВКС поддържа внесеното в Конституционния съд и допуснато за разглеждане искане за обявяване за противоконституционна разпоредбата на пар.54 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията (ДВ, бр. 103 от 2004 г., изм.бр. 86 от 2005 г.), както и за обявяване на несъответствие на същата с международни договори, по които България е страна - Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи /чл.7, т.1/ и Международния пакт за граждански и политически права /чл.14, т.7 и чл.15, т.1/.

ЗАМ. НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ВКС, РЪКОВОДИТЕЛ НА НК :

РУМЕН НЕНКОВ